

К. М. Дідур,

к. е. н., доцент кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-8489-0308

С. П. Дмитрюк,

старший викладач кафедри експлуатації машинно-тракторного парку,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-2627-0557

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.12.98

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

K. Didur,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Dnipro State Agrarian and Economic University
S. Dmitryuk,

Senior Lecturer of the Department of Safety of Vital Functions, Dnipro State Agrarian and Economic University

ECONOMIC ASPECTS OF SOCIAL INSURANCE OF THE POPULATION

Нестабільність економічної ситуації в країні протягом останніх років, значні інфляційні процеси та явища дестабілізації економіки, щорічне збільшення чисельності безробітних, зубожіння значної частини українського населення, — всі ці процеси зумовлюють необхідність перегляду державного управління соціальним захистом. Передусім потрібно здійснити зміни в організації системи фінансових відносин між державою та суб'єктами соціального захисту населення. Державна політика повинна бути побудована таким чином, щоб зосередити всі зусилля органів державного управління на вирішенні протиріч і усуненні невідповідності між тими потребами в соціальному захисті та соціальних послугах, які вимагає населення, з реальними можливостями держави задовольнити ці конституційні права та свободи громадян України. Отже, надзвичайно важливе значення мають фінансові можливості системи соціального захисту населення, що створюються при певних економічних умовах, а також усвідомлення соціального захисту як системи фінансових відносин.

Система соціального страхування є важливим і необхідним елементом соціально-економічних відносин сучасної України. Вона становить собою механізм реалізації соціальної політики держави і дозволяє справедливо і ефективно акумулювати та цілеспрямовано розподіляти фінансові ресурси, забезпечувати допомогу працівникам, а також членам їхніх родин у випадку настання відповідних соціальних ризиків. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування — це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту та включає в себе матеріальне забезпечення громадян у випадку хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених чинним законодавством, за рахунок коштів грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетними та іншими можливими джерелами.

У статті досліджено види соціальної допомоги в зв'язку з нещасним випадком на виробництві. А також досліджено підходи вчених щодо розуміння категорії "соціальне страхування". Зазначено, що наслідками нещасного випадку на виробництві буває тимчасова втрата працездатності, стійка втрата працездатності, або навіть смертельний нещасний випадок. Зважаючи не те, до яких наслідків призвів нещасний випадок, розкрито види соціальної допомоги, котру здійснює Фонд соціального страхування. Тому держава в сучасних умовах повинна здійснювати активні заходи щодо зміцнення соціальної захищеності населення.

The instability of the economic situation in the country in recent years, significant inflation and destabilization of the economy, annual increase in the number of unemployed, impoverishment of a large part of the Ukrainian population — all these processes necessitate a review of public administration of social protection. First of all, it

is necessary to make changes in the organization of the system of financial relations between the state and the subjects of social protection. Public policy should be built in such a way as to focus all efforts of public administration bodies on resolving contradictions and eliminating the discrepancy between the needs for social protection and social services required by the population, with the real ability of the state to satisfy these constitutional rights and freedoms. Thus, the financial capabilities of the social protection system, created under certain economic conditions, as well as the awareness of social protection as a system of financial relations are extremely important. The social insurance system is an important and necessary element of socio-economic relations of modern Ukraine. It is a mechanism for implementing the social policy of the state and allows you to fairly and effectively accumulate and purposefully allocate financial resources, provide assistance to employees and their families in the event of relevant social risks.

Compulsory state social insurance is a system of rights, responsibilities and guarantees, which provides social protection and includes material support for citizens in case of illness, complete, partial or temporary disability, loss of breadwinner, unemployment due to circumstances beyond their control, as well as in old age and in other cases provided by current legislation, at the expense of funds formed by paying insurance premiums by the owner or his authorized body, citizens, as well as budget and other possible sources.

The article examines the types of social assistance in connection with an accident at work. Also, the approaches of scientists to understand the category of "social insurance" are studied. It is noted that the consequences of an accident at work are temporary disability, permanent disability, or even a fatal accident. However, due to the consequences of the accident, the types of social assistance provided by the Social Insurance Fund are disclosed. Therefore, the state in modern conditions must take active measures to strengthen social protection.

Ключові слова: соціальне страхування, тимчасова втрата працездатності, стійка втрата працездатності, нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, смертельний нещасний випадок.

Key words: social insurance, temporary disability, persistent disability, production accident, fatal accident.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Безпека в усі часи займала пріоритетне місце в житті держави і суспільства. Кожна людина дбає про збереження свого життя, свого здоров'я. Люди хочуть захистити себе від будь-яких непередбачених обставин, здатних нашкодити, призвести до негативних змін у повсякденному, і без того не завжди легкому, житті. Для задоволення цих потреб існує соціальне страхування. Соціальне страхування як система, регульована державою, виникла в умовах певного рівня розвитку суспільства, економіки і фінансових відносин і це можна розглядати як великий винахід суспільства і економістів, бо відображає об'єктивні потреби й інтереси його розвитку. Інститут соціального страхування є результатом усвідомленого застосування страхових відносин з метою державного регулювання дії соціальних ризиків. У процесі розвитку соціальне страхування оформилося в самостійну систему, відмінну як від суто страхової, так і від системи, заснованої на принципах соціальної допомоги. Саме тому дослідження проблемних аспектів сутності соціального страхування та його значення в системі соціального захисту населення залишається актуальним, особливо в сучасних умовах економічної та соціальної нестабільності в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання соціального страхування є одним з елементів загальної системи соціального захисту населення. Вони знайшли своє відображення у наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців: А.Б. Баранник [1], А.С. Беліков, С.Г. Годяєв, С.П. Дмитрюк [2], О.В. Насібова [5], К.В. Павлюк, О.В. Степанова [6], М.М. Руженський [7] та інших вчених. У роботах цих науковців розкриті та обґрунтовані теоретичні основи соціального страхування, його призначення, визначено роль соціального страхування. Проте, попри величезну кількість розглянутих теоретичних та практичних питань, частина проблем щодо визначення джерел фінансування та розмірів соціальних виплат залишаються відкритими, а здобутки науковців у дослідженні цієї

сфери не є достатньо комплексними. Саме тому тема статті є достатньо актуальною.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в аналізі та визначенні функцій держави із забезпечення соціального захисту населення та дослідженні виплат, котрі здійснюються Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у випадках, пов'язаних з втратою працездатності у разі тимчасової, стійкої втрати працездатності та при летальному випадку на виробництві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Спираючись на хронологію запровадження державних соціальних програм у розвинених країнах світу потрібно відмітити, що розвиток систем соціального страхування переважною більшістю країн відбувався багато у чому під впливом Міжнародній організації праці (МОП). Заснована у 1919 р. у рамках Версальського договору, ця організація починаючи з 30-х років ХХ ст. прийняла ряд основоположних конвенцій і рекомендацій, що сприяли створенню у провідних європейських країнах цілісних систем соціального захисту населення, які поєднували в собі соціальне страхування і соціальне забезпечення всіх категорій громадян у взаємозв'язку і взаємодії з такими напрямками соціальної політики держав як охорона здоров'я, освіта, зайнятість.

Дуже важливим моментом є те, що МОП вперше запровадила поняття "соціальний захист", розглядаючи його як єдину систему, що об'єднує соціальне страхування та соціальну допомогу; визначила дев'ять основних елементів (данок) цієї системи: медична допомога; допомога у зв'язку з хворобою; допомога у зв'язку з безробіттям; допомога у зв'язку зі старістю; допомога у зв'язку з нещасним випадком на виробництві; допомога сім'ям; допомога у зв'язку з вагітністю та пологами; допомога у зв'язку з інвалідністю; допомога у зв'язку з втратою годувальника [5].

Рис. 1. Система соціального захисту населення

Джерело: [7].

Забезпечення відповідного рівня соціального захисту в Україні є пріоритетним завданням держави. Проте нині через процес децентралізації, частину державних функцій із забезпечення соціального захисту населення виконують територіальні громади. У таблиці 1 наведено функції з соціального захисту населення відповідно до органів управління.

Отже, нормативно-правове врегулювання системи забезпечення соціального захисту населення здійснюють на центральному рівні, там же здійснюють розробку і реалізацію пропозицій стосовно надання соціальних послуг. Координацію розподілу та фінансування соціальних послуг від центральних органів влади до місцевих органів влади реалізують на рівні обласних державних адміністрацій. Конкретне надання соціальних послуг здійснюється районними адміністраціями та територіальними громадами [4].

Відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" визначено правові, фінансові та організаційні засади соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, з втратою працездатності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров'я. Страхуваними виплатами є грошові суми, які Фонд виплачує застрахованим особам, котрі мають на це право, у разі настання страхового випадку. Наслідками нещасного випадку на виробництві може бути тимчасова втрата працездатності, а також може бути стійка втрата працездатності, або навіть летальний наслідок.

Страхові виплати, які має право постраждалих в залежності від наслідку нещасного випадку, складаються з:

- страхової виплати втраченого заробітку або відповідної його частини залежно від ступеня втрати професійної працездатності;
- страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому або членам його родини, які перебували на утриманні померлого;
- страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок нещасного випадку, що трапився на виробництві під час вагітності матері;
- страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

Відшкодування моральної шкоди від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань здійснюється відповідно до положень Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю України

на основі рішення суду, за фактом наявної шкоди [3]. У разі настання страхового випадку Фонд здійснює наступні виплати:

- 1) допомогу у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності до відновлення працездатності чи встановлення інвалідності;
- 2) одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;
- 3) щомісячну страхову виплату в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;
- 4) страхову виплату середньомісячного заробітку потерпілого у розмірі його переведення на легшу нижче оплачувану роботу;
- 5) щомісячну страхову виплату особам, які мають на неї право в разі смерті потерпілого;
- 6) відшкодування вартості ритуальних послуг, пов'язаних з похованням померлого.

Страхові виплати при тимчасовій втраті працездатності складаються з: відшкодування листка непрацездатності; відшкодування витрат на ліки та лікування; доплати до попереднього заробітку при переведенні потерпілого на легку роботу; відшкодування витрат на реабілітацію; відшкодування одноразової допомоги, якщо вона передбачена колективним договором. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується в розмірі 100 відсотків середнього заробітку. Перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються роботодавцем за рахунок коштів підприємства. А з шостого дня — лікарняний лист відшкодовує Фонд соціального страхування. За потерпілим, тимчасово переведеним на легшу нижчеоплачувану роботу, зберігається його середньомісячний заробіток на строк, визначений АКК, або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. Необхідність переведення потерпілого на іншу роботу, її тривалість та характер установлюються лікарсько-консультативною комісією (ЛКК) або медико-соціально-експертною комісією (МСЕК). За згодою потерпілого роботодавець зобов'язаний надати йому рекомендовану АКК або МСЕК роботу за наявності відповідних вакансій. Якщо у встановлений АКК або МСЕК строк роботодавець не забезпечує потерпілого відповідною роботою, Фонд сплачує потерпілому страхову виплату в розмірі його середньомісячного заробітку. Допомога по тимчасовій непрацездатності, страхова виплата у разі переведення потерпілого на легшу нижче оплачувану роботу надаються в порядку, встановленому правлінням Фонду. Витрати на ліки, лікування визначаються на підставі ви-

Таблиця 1. Повноваження виконавчих органів влади, що забезпечують здійснення державної політики у сфері соціального захисту населення

Центральний орган виконавчої влади	Обласні державні адміністрації	Районні державні адміністрації, ОТГ
Забезпечення формування державної політики та здійснення управління у сфері надання соціальних послуг	Забезпечення реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг на регіональному рівні	Визначення потреб місцевого населення у соціальних послугах, у тому числі із залученням надавачів соціальних послуг недержавного сектору
Нормативно-правове, організаційно-методичне та інформаційне забезпечення надання соціальних послуг	Узагальнення визначених потреб у соціальних послугах, оприлюднення відповідних результатів	Інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання; здійснення заходів для виявлення вразливих груп населення
Організація та координація підвищення професійної компетентності працівників, що надають соціальні послуги	Організація та забезпечення підвищення професійної компетентності працівників, які надають соціальні послуги	Забезпечення підвищення професійної компетентності працівників надавачів соціальних послуг
Здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів	Здійснення на регіональному рівні моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів	Здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, оприлюднення відповідних результатів
Забезпечення створення та функціонування Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг	Забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на регіональному рівні	Забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на місцевому рівні
Координація діяльності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та надавачів соціальних послуг	Координація діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на регіональному рівні; забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та органів, які надають допомогу вразливим групам населення	Координація діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на місцевому рівні; забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та органів, установ, закладів, фізичних осіб - підприємців, які надають допомогу вразливим групам населення
Збір, аналіз та поширення інформації щодо надання соціальних послуг, кращого національного та міжнародного досвіду надання соціальних послуг	Збір, аналіз та поширення інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг	Збір, аналіз та поширення інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг
Затвердження державних стандартів соціальних послуг	Затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм у частині забезпечення потреб осіб у соціальних послугах	Затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм у частині забезпечення потреб осіб у соціальних послугах
Здійснення міжнародного співробітництва з питань надання соціальних послуг	Здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів; забезпечення дотримання прав отримувачів соціальних послуг	Здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, спрямованих на фінансування соціальних послуг

даних лікарями рецептів, довідок або рахунків про їх вартість. Потерпілому, який проходить професійне навчання або перекваліфікацію за індивідуальною програмою реабілітації Фонд провадить щомісячні страхові виплати в розмірі середньомісячного заробітку протягом строку, визначеного програмою реабілітації.

Будь-яка втрата працездатності, що визначає МСЕК, вважається стійкою. Виплати при стійкій втраті працездатності складаються з: страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності; страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому; страхової виплати пенсії з інвалідності; страхових витрат на медичну та соціальну допомогу; разової грошової компенсації. Для призначення одноразової допомоги та щомісячної страхової виплати до управління (відділення) Фонду подається: заява особою за встановленою виконавчою дирекцією Фонду формою; копія паспорта; копія реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) або сторінки паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного но-

мера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті). Сума щомісячної страхової виплати встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав на день ушкодження здоров'я. Щомісячна страхова виплата не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я. У випадку, якщо потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію з інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати середньомісячний заробіток, що мав потерпілий на день ушкодження здоров'я. Визначені раніше сума щомісячної страхової виплати та пенсія з інвалідності зменшенню не підлягають [2].

У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд призначає одноразову страхову виплату потерпілому, розмір якої визначається відповідно до ступеня втрати професійної працездатності, виходячи з 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на

день настання права потерпілого на страхову виплату. У випадку, якщо при подальших обстеженнях МСЕК потерпілому встановлено інший, більш високий ступінь втрати стійкої професійної працездатності з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, йому провадиться одноразова виплата, розмір якої визначається відповідно до відсотка, на який збільшено ступінь втрати працездатності, щодо попереднього обстеження МСЕК, виходячи з розрахунку 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату. Якщо ж комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків.

Фонд фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу, у тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, медичну реабілітацію, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК та індивідуальною програмою реабілітації інваліда (у разі її складення). Фонд організовує цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого. Додаткове харчування призначається на конкретно визначений строк за раціоном, який складає дієтолог чи лікар, який лікує, та затверджує МСЕК. Неможливість забезпечення потерпілого додатковим харчуванням у лікувально-профілактичному або реабілітаційному закладі підтверджується довідкою за підписом головного лікаря (директора) цього закладу. У цьому разі компенсація витрат на додаткове харчування здійснюється Фондом на підставі інформації центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, про середні ціни на продукти харчування у торговельній мережі того місяця, в якому їх придбали. Витрати на ліки, лікування, протезування (крім протезів з дорогоцінних металів), придбання санаторно-курортних путівок, предметів догляду за потерпілим визначаються на підставі видаєних лікарями рецептів, санаторно-курортних карток, довідок або рахунків про їх вартість.

Сума витрат на необхідний догляд за потерпілим залежить від характеру цього догляду, встановленого МСЕК, і не може бути меншою на місяць за:

- на спеціальний медичний догляд — розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати;
- на постійний сторонній догляд — половину розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати;
- на побутове обслуговування — чверть розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати.

Якщо МСЕК встановлено, що потерпілий потребує кількох видів допомоги, оплата проводиться за кожним її видом окремо. Потерпілому, який став інвалідом, періодично, але не рідше одного разу на три роки, а інвалідам I групи щорічно безоплатно за медичним висновком надається путівка для санаторно-курортного лікування; у разі самостійного придбання путівки її вартість компенсує Фонд у розмірі, встановленому правлінням Фонду. Також компенсуються витрати на проїзд до місця лікування і назад. Особі, яка супроводжує потерпілого до місця лікування і назад (крім санаторно-курортного лікування), Фонд компенсує за наявності підтверджуючих документів (оригіналів) ви-

трати на проїзд і житло за розмірами згідно із законодавством про службові відрядження. Особу, яка супроводжує на санаторно-курортне лікування інваліда, якому за висновком МСЕК або індивідуальною програмою реабілітації інваліда визначено потребу в супроводі, Фонд забезпечує путівкою без лікування (лише проживання та харчування) або компенсує такі витрати у разі самостійного придбання путівки. Потерпілому, який став інвалідом та використав щорічну відпустку до одержання путівки у санаторно-курортний заклад, роботодавець надає додаткову відпустку для лікування (включаючи час проїзду) із збереженням на цей час середньомісячного заробітку, який він мав до ушкодження здоров'я, або заробітку, що склався перед відпусткою (за вибором потерпілого). За наявності медичних показань для одержання автомобіля і наявності або відсутності протипоказань до керування ним Фонд забезпечує потерпілого автомобілем безоплатно чи на пільгових умовах, організовує та оплачує навчання водінню автомобіля, а також виплачує компенсацію на бензин (пальне), ремонт і технічне обслуговування автомобілів або на транспортне обслуговування в порядку та на умовах, що визначаються Кабінетом Міністрів України. У разі самостійного придбання потерпілим автомобіля його вартість компенсує Фонд у порядку і розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України. Згідно з висновком МСЕК Фонд може відшкодовувати також інші витрати.

При летальному випадку на виробництві до Фонду необхідно подати такі документи:

- 1) заяви (колективна чи індивідуальні), для призначення страхових виплат за встановленою виконавчою дирекцією Фонду формою (за малолітніх або неповнолітніх осіб заяву подає один із батьків або інший законний представник);
- 2) копії паспорта;
- 3) копії реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) або сторінки паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);
- 4) копії свідоцтва органу реєстрації актів цивільного стану про смерть потерпілого;
- 5) копії документів, що підтверджують родинні зв'язки померлого потерпілого (свідоцтво про шлюб потерпілого, свідоцтво про народження його дітей, у разі призначення виплати батькам потерпілого подається свідоцтво про народження потерпілого);
- 6) довідка про реєстрацію місця проживання (у разі відсутності відмітки про реєстрацію місця проживання в документах, що засвідчують особу).

У разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві виплачується одноразова допомога його сім'ї у сумі, що дорівнює 100 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату, та одноразова допомога кожній особі, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого, у сумі, що дорівнює 20 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату [6]. Витрати на поховання, у випадку смерті потерпілого від нещасного випадку, несе Фонд згідно з порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України. Суми страхових виплат особам, які мають на це право, визначаються із середньомісячного заробітку потерпілого за вирахуванням частки, яка припадала на потерпілого та працездатних осіб, що перебували на його утриманні, але не мали права на ці виплати. Крім того, Фонд соціального страхування від нещасних ви-

падків може відмовити у страхових виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо мали місце: навмисні дії потерпілого, спрямовані на створення умов для настання страхового випадку; подання роботодавцем або потерпілим Фонду соціального страхування від нещасних випадків свідомо неправдивих відомостей про страховий випадок; вчинення застрахованим умисного злочину, що призвів до настання страхового випадку. Також Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відмовити у виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо нещасний випадок згідно із законодавством не визнаний пов'язаним з виробництвом [1]. Таким чином, держава гарантує усім застрахованим громадянам забезпечення прав на страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, з проведеного дослідження стає зрозуміло, що національні системи соціального захисту дуже різняться між собою з огляду на джерела фінансування соціального захисту, пріоритетні напрямки соціальної політики держав, рівень матеріальної допомоги, взаємодію приватного і державного секторів у галузі соціального страхування.

Для підвищення ефективності здійснення державного захисту населення, основні завдання державного регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування мають полягати: у розробці нормативно-правових актів, що регламентують відносини даної сфери; щорічному перегляді та затвердженні розміру єдиного страхового внеску; у встановленні нормативів з урахуванням економічної та соціальної ситуації в країні; у дотриманні обов'язкових вимог щодо створення страхових резервів; державному фінансовому контролю за дотриманням законодавства щодо формування доходів страхових фондів та цільового використання їх коштів; контролі та нагляді за діяльністю центральних і територіальних органів державних фондів, їх взаємодію з іншими суб'єктами; встановленні паритетності представників усіх суб'єктів ЗОДСС в управлінні ДОДСС.

Література:

1. Баранник Л.Б. Фінансове забезпечення системи соціального захисту населення: теоретичний аспект. Вісник ДДФА. Економічні науки. 2014. № 1. С. 8—15.
2. Беликов А.С., Дмитрюк С.П., Годяев С.Г. Охрана труда в агропромышленном комплексе Украины. Черкассы: Чабаненкол Ю.А., 2014. 645 с.
3. Закон України "Про загальнообов'язкове соціальне страхування" №. 4981-1 від 18 липня 2016 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4981-1#Text>
4. Закон України "Про соціальні послуги" 17.01.2019 р. № 2671-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
5. Насібова О.В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення соціального захисту населення. Економіка та держава, 2019. № 8. С. 35—40.
6. Павлюк К.В., Степанова О.В. Модернізація системи соціального захисту в контексті накопичення соціального капіталу в Україні. Фінанси України. № 6. 2012. С. 15—29.
7. Руженський М. М. Трансформація інститутів соціального захисту населення в транзитивній економіці. дис. на здобуття наукового ступеня д.е.н. К.: 2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://kneu.edu.ua/userfiles/d26.006.01/2016/Ruzhenskyj_diss.PDF

References:

1. Barannik, L. B. (2014), "Financial support of the system of social protection of the population: the theoretical aspect", Visnyk DDFA. Ekonomichni nauky, vol. 1, pp. 8—15.

2. Belikov, A.S. Godyaev S.G. and Dmitryuk, S.P. (2014), Ohrana truda v agropromyslennom komplekse Ukrainy [Labor protection in the agro-industrial complex of Ukraine], Chabanenkol Yu.A., Cherkasy, Ukraine.

3. The Verkhovna Rada of Ukraine, (2016), The Law of Ukraine "About compulsory insurance", available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4891-1#Text> (Accessed 29 November 2021).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine, (2016), The Law of Ukraine "About social services", available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Accessed 29 November 2021).

5. Nasibova, O. V. (2019), "Theoretical aspects of financial support of social protection of the population", Ekonomika ta derzhava, vol. 8, pp. 35—40.

6. Pavlyuk, K. V. and Stepanova, O. V. (2012), "Modernization of the social protection system in the context of accumulation of social capital in Ukraine", Finansy Ukrainy, vol. 6, pp. 15—29.

7. Ruzhenskyj, M. M. (2016), "Transformation of social protection institutions for population in transition economy". Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv, Ukraine, available at: https://kneu.edu.ua/userfiles/d26.006.01/2016/Ruzhenskyj_diss.PDF (Accessed 29 November 2021).

Стаття надійшла до редакції 29.11.2021 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292